

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

Монетарна політика НБУ: цілі та логіка останніх рішень щодо облікової ставки

Сергій Ніколайчук

Директор Департаменту
монетарної політики та економічного аналізу
Національного банку України

Національний банк України
Київ, 15 січня 2018 року

Зміст

- I. Логіка монетарних рішень за режиму інфляційного таргетування
- II. Характер монетарної політики Національного банку в 2017 році
- III. Майбутні виклики та можлива реакція Національного банку
- IV. Щодо незмінності цілей монетарної політики НБУ
- V. Посилення прозорості в комунікаціях щодо рішень з монетарної політики

I. Логіка монетарних рішень за режиму інфляційного таргетування

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Основна ціль монетарної політики – досягнення цінової стабільності

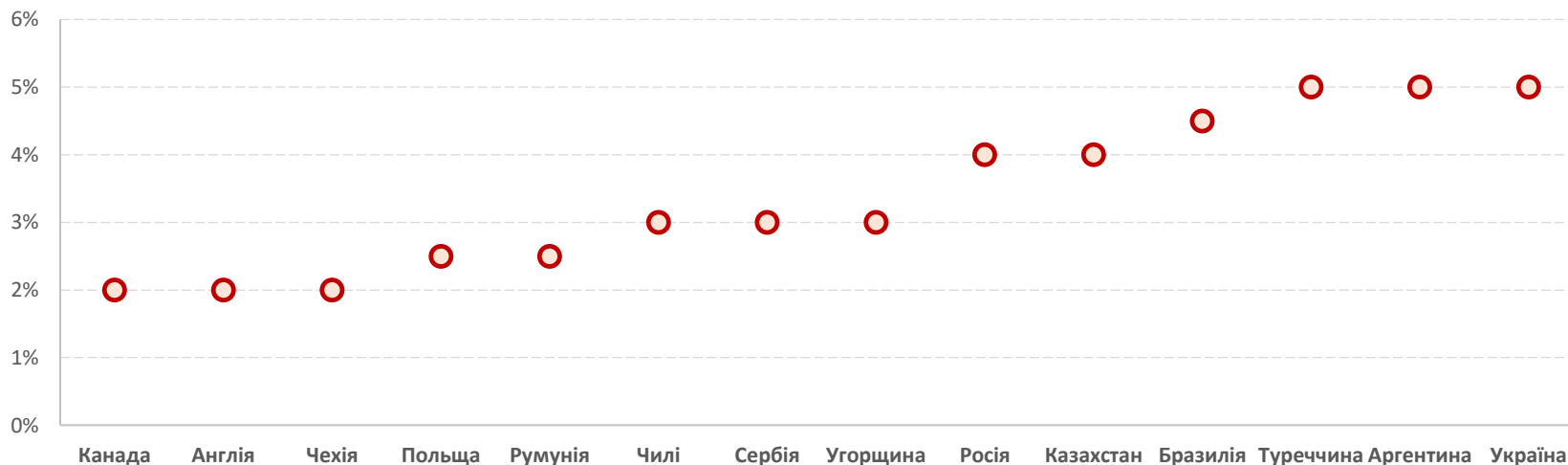
Унікальна функція центрального банку щодо забезпечення економіки грошима природньо зумовлює його **відповідальність за цінову стабільність**

**“Inflation Is Always And Everywhere
A Monetary Phenomenon”**

Milton Friedman,
*Nobel Memorial Prize in
Economic Sciences*

Цінова стабільність – збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання у середньостроковій перспективі **низьких, стабільних темпів інфляції**

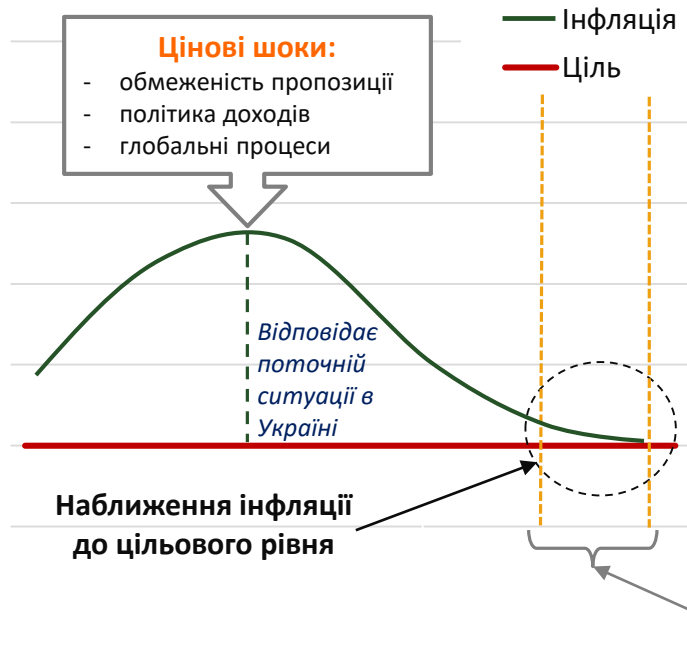
Середньострокові інфляційні цілі в різних країнах, %

Проведення монетарної політики за умов ІТ: після ефектів різних шоків повернення інфляції до цілі на горизонті політики

Інфляція

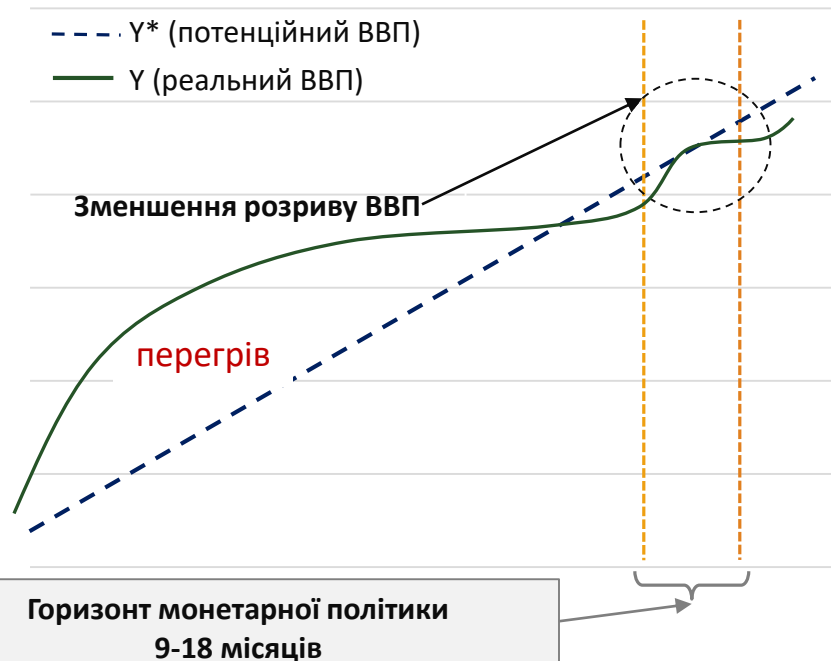

На економіку діють різноманітні шоки. Завданням монетарної політики ЦБ є повернення інфляції до цільового рівня після дії шоку на горизонті політики.

Це усуває невизначеність щодо майбутньої інфляції та сприяє формуванню низько-інфляційних очікувань

Результат: зменшення ймовірності криз та зниження вартості кредиту

ВВП

Впливаючи на інфляцію, ЦБ банк також впливає і на економічну активність (ВВП).

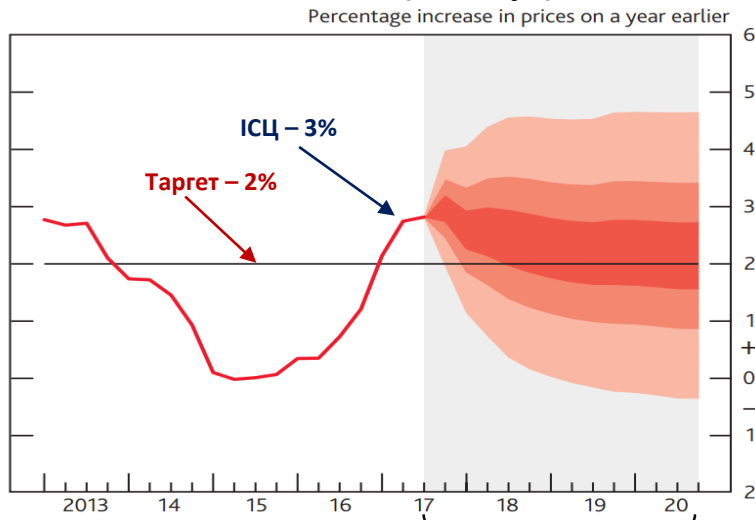
Монетарна політика може сприяти *лише* наближенню ВВП до потенційного рівня, що визначається:

- кількістю та якістю робочої сили;
- інвестиціями в основний капітал (машини та обладнання, будівлі та інфраструктура)
- технологічним рівнем виробництва

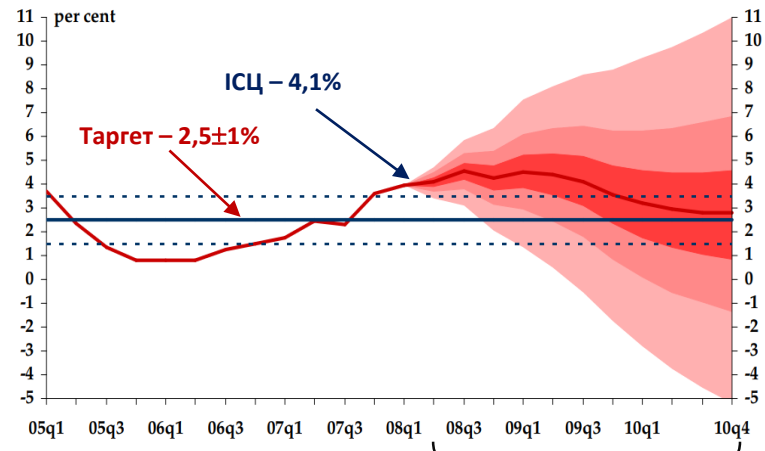
Час повернення інфляції до цілі залежить від типу та розміру шоків, закореності інфляційних очікувань, сили монетарної трансмісії тощо

Банк Англії (2017 р.)

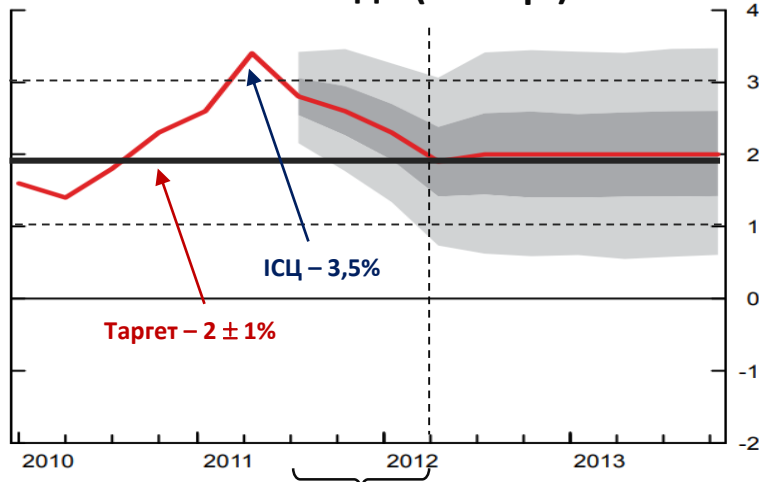
Повернення інфляції до цілі очікується через **3 роки**

Національний банк Польщі (2008 р.)

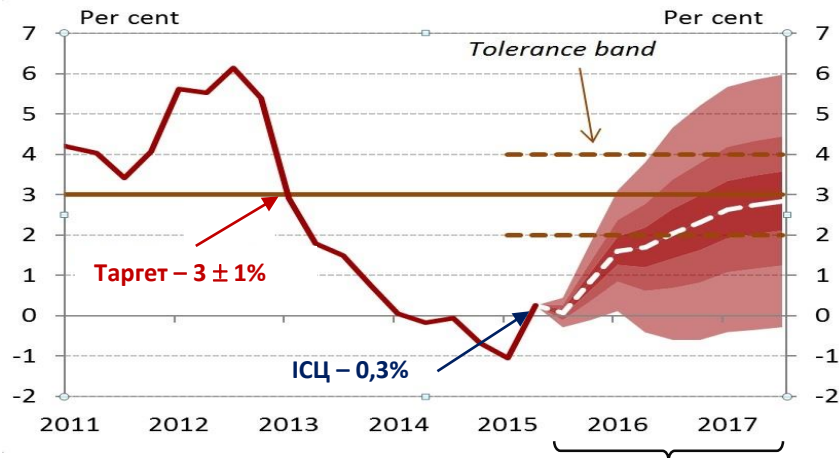
Повернення інфляції до цілі очікується через **2,5 роки**

Банк Канади (2011 р.)

Повернення інфляції до цілі очікується через **9 місяців**

Національний банк Угорщини (2016 р.)

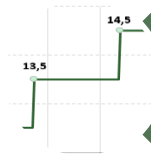

Повернення інфляції до цілі очікується через **2 роки**

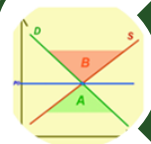
Використання правил політики для процентної ставки

$$i_t = \alpha i_{t-1} + (1 - \alpha) [\bar{r}_t + \pi_t^{\text{exp}}] + \beta (\pi_{t+4} - \pi_{t+4}^{\text{arg}}) + \gamma y_t^{\text{gap}}$$

1. Ретроспективна облікова ставка

Згладження волатильності процентних ставок через певну інерцію в її зміні

2. Нейтральна реальна ставка

Рівноважна ставка - «загадковий» фундаментальний фактор

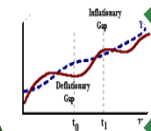
3. Очікувана інфляція

Додається щоб перейти від реальної до номінальної ставки (в ідеалі на рівні цілі центробанку)

4. Відхилення прогнозу інфляції від цілі

Приведення прогнозу інфляції до цілі

5. Відхилення ВВП від потенційного рівня

Стабілізація економіки на потенційному рівні – уникнення перегріву або рецесії

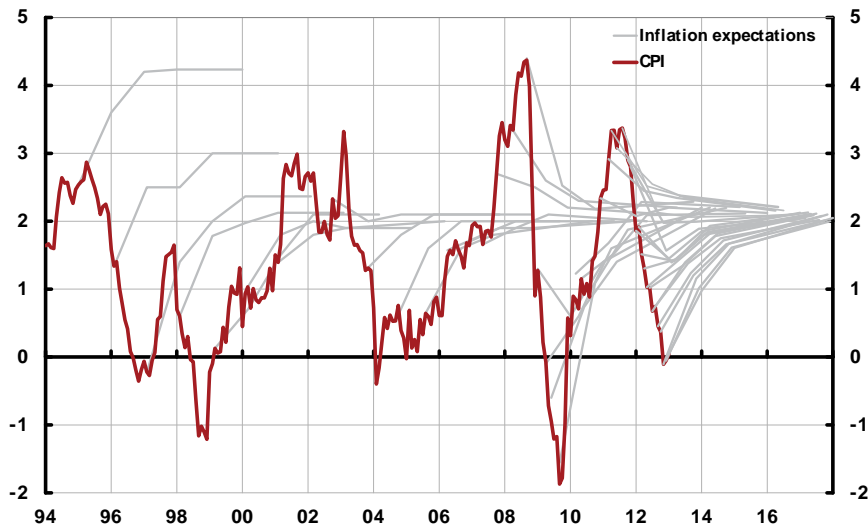
Нейтральна
номінальна
ставка

Протидія
циклічності
економіки

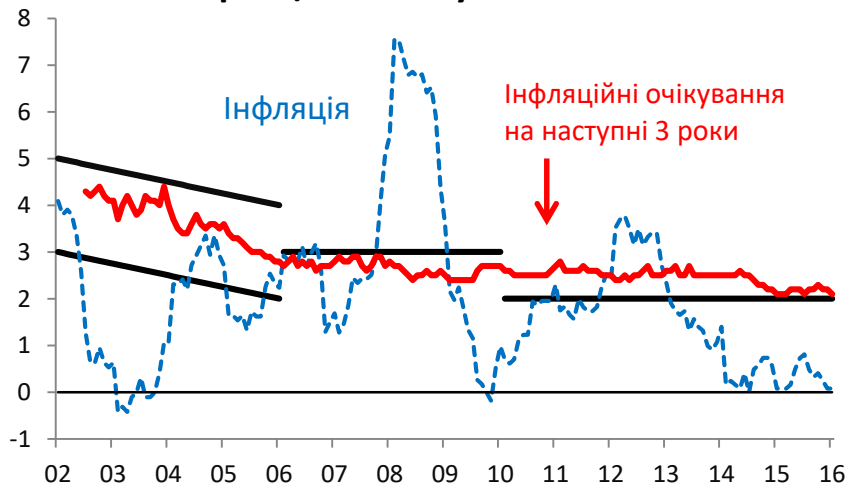

Завдяки послідовній політиці, інфляція може відхилитися від цілі під дією шоків, але інфляційні очікування лишаються закореними

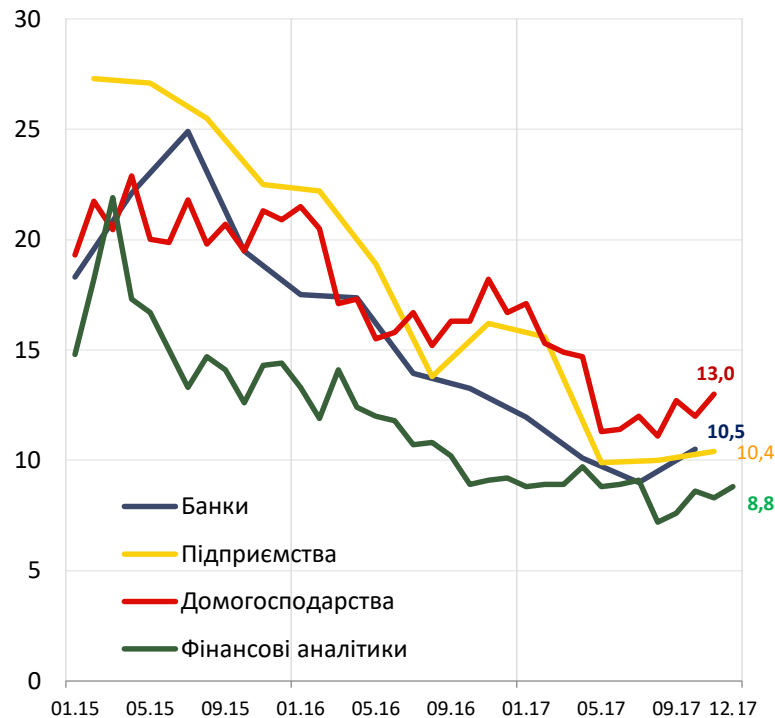
Швеція: інфляція та очікування

Чехія: інфляція та очікування

Україна: інфляційні очікування на наступні 12 місяців, %

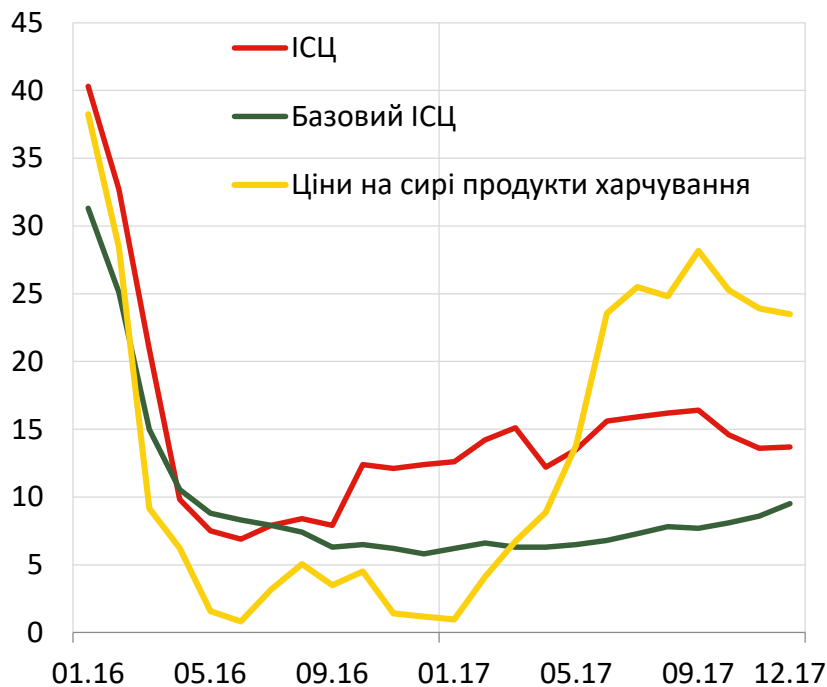

II. Характер монетарної політики Національного банку в 2017 році

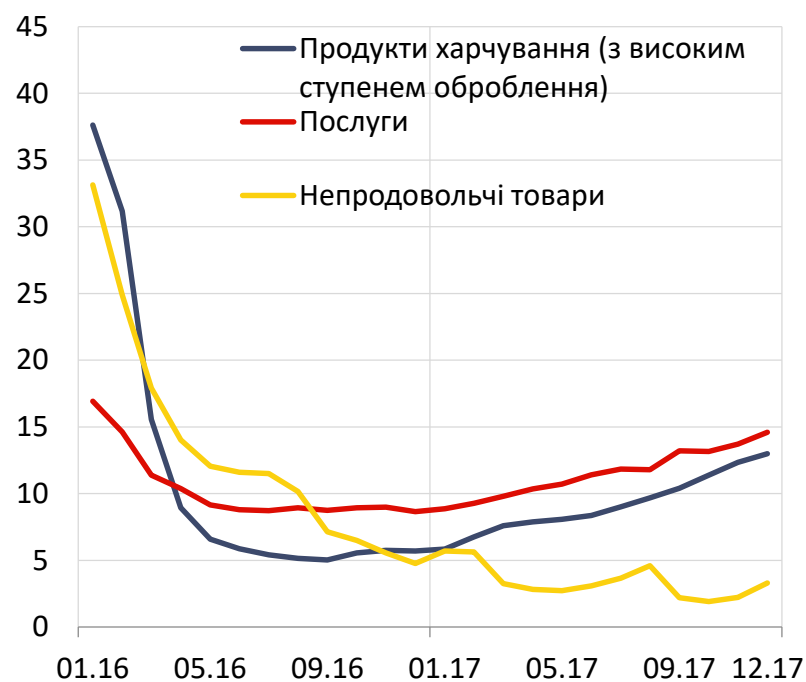

Прискорення інфляції році визначалось чинниками пропозиції, хоча відновлення попиту та зростання зарплат теж мали вплив

Зміни споживчих цін, %

Основні компоненти БІСЦ, %

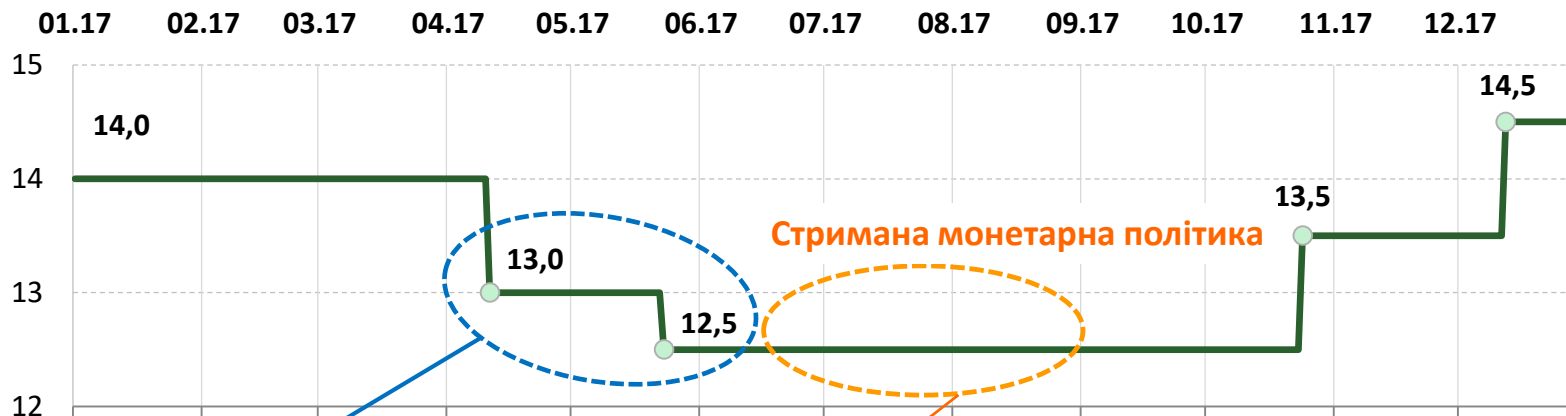

- Різке зростання цін на продукти харчування:
  - несприятливі погодні умови в першій половині року
  - зростання світових цін і зовнішнього попиту на вітчизняні продукти харчування
  - нестабільна епізоотична ситуація
  - скасування торговельних обмежень з боку РФ для турецьких продуктів
- Високі темпи зростання цін на послуги та паливо
- Низькі темпи зростання цін на непродовольчі товари (3,3%)

Рішення щодо рівня облікової ставки ґрунтується на прогнозі та оцінці інфляційних ризиків, у т.ч. погіршення очікувань (1)

Облікова ставка в 2017 році, %

Пом'якшення монетарної політики:

- відновлення програми з МВФ і отримання чергового траншу
- поліпшення кон'юнктури світових товарних ринків
- сприятлива ситуація на валютному ринку, укріплення гривні
- покращення інфляційних очікувань

Проведення **стриманої монетарної політики** було зумовлено необхідністю нівелювати ризики досягнення цілей з інфляції. Прискорення споживчої інфляції було викликано дією короткострокових шоків, фундаментальні чинники залишались контрольованими

Повернення до циклу пом'якшення монетарної політики відбуватиметься у випадку **стійкого послаблення інфляційних ризиків та покращення очікувань**

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Рішення щодо рівня облікової ставки ґрунтується на прогнозі та оцінці інфляційних ризиків, у т.ч. погіршення очікувань (2)

Облікова ставка в 2017 році, %

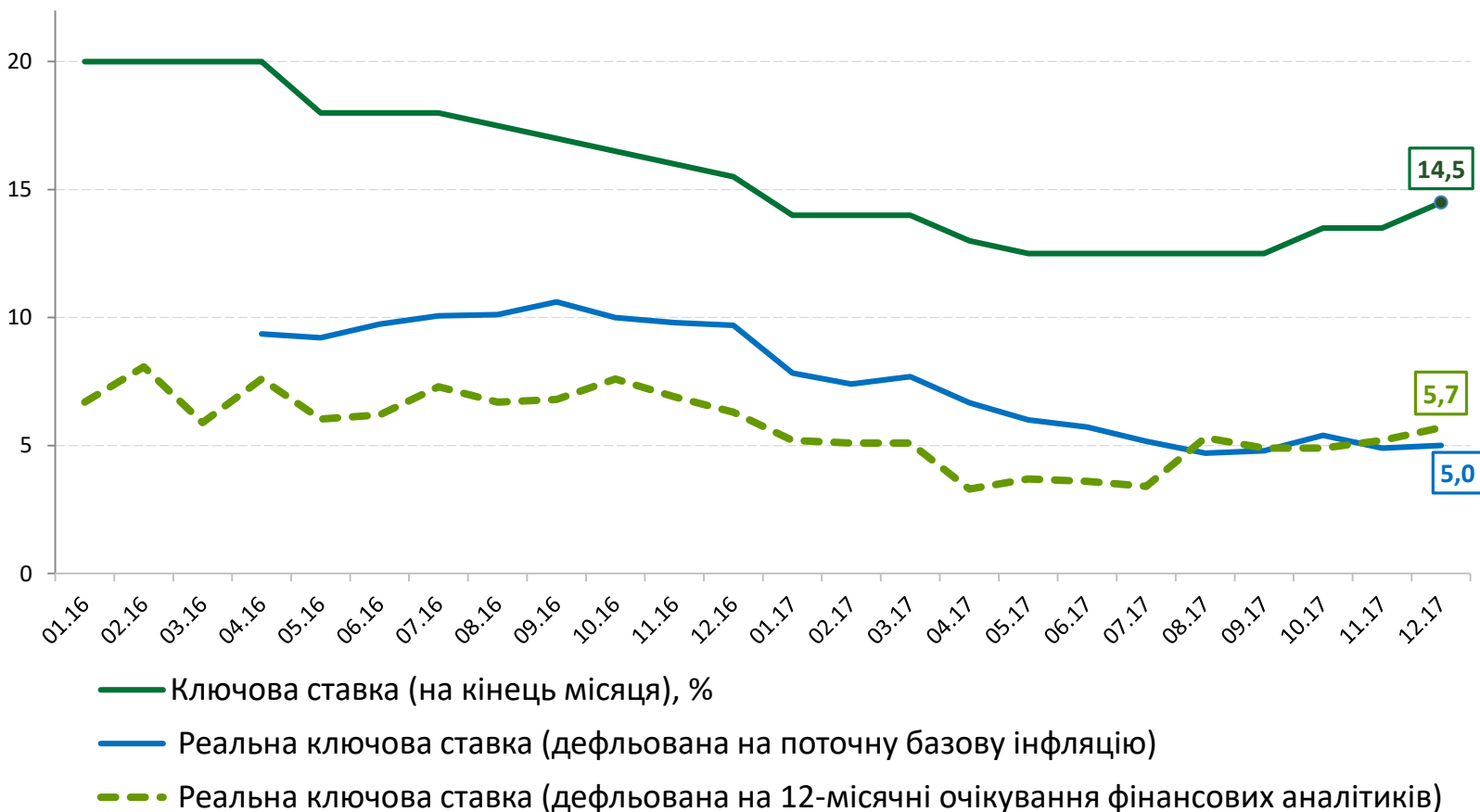

Разом із тим, у випадку зростання **фундаментального інфляційного тиску з боку попиту**, зокрема через підвищення соціальних стандартів, неузгодженого із зростанням продуктивності економіки, а також у разі **суттєвого погіршення інфляційних очікувань** НБУ може вдатися до більш **жорсткої монетарної політики та підвищення облікової ставки** для нівелювання проінфляційних ефектів і повернення інфляції до цільової траєкторії

Більш жорстка монетарна політика насамперед спрямована на упередження подальшого погіршення інфляційних очікувань. Крім того, такий стриманий монетарний стан є реакцією на підвищення ризиків **затримки відновлення співпраці з МВФ та прискорення споживчого попиту** внаслідок підвищення соціальних стандартів

Без підвищення облікової ставки монетарні умови пом'якшилися б через погіршення інфляційних очікувань

При оцінці стану монетарної політики (жорстка / м'яка) варто виходити з рівня реальної процентної ставки (номінальна – очікувана інфляція)

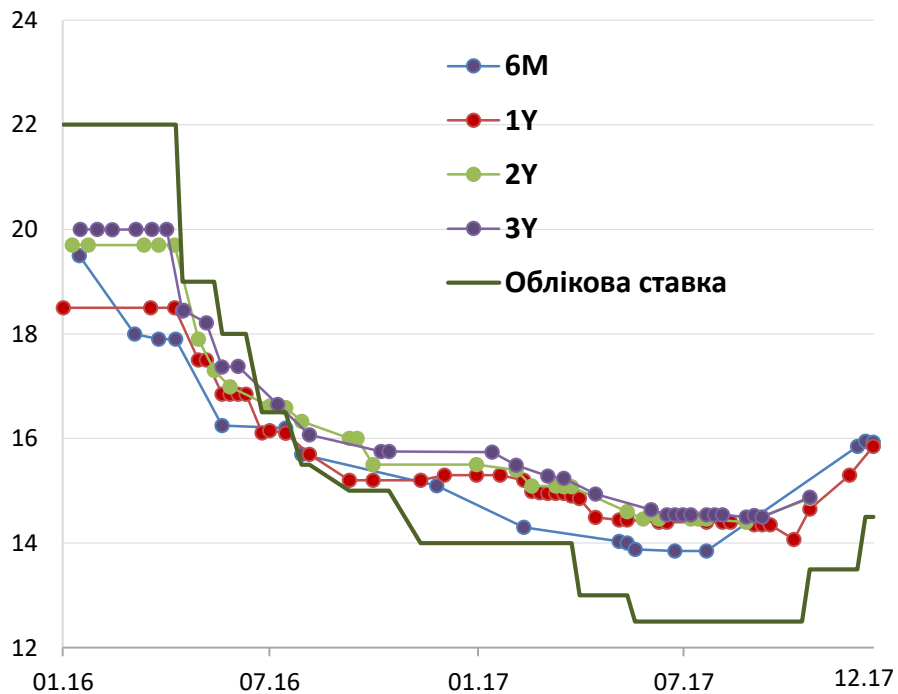
В якості очікуваної інфляції ми використовуємо: 1) фактичну базову інфляцію, 2) усереднені прогнози інфляції професійних макроекономічних аналітиків

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

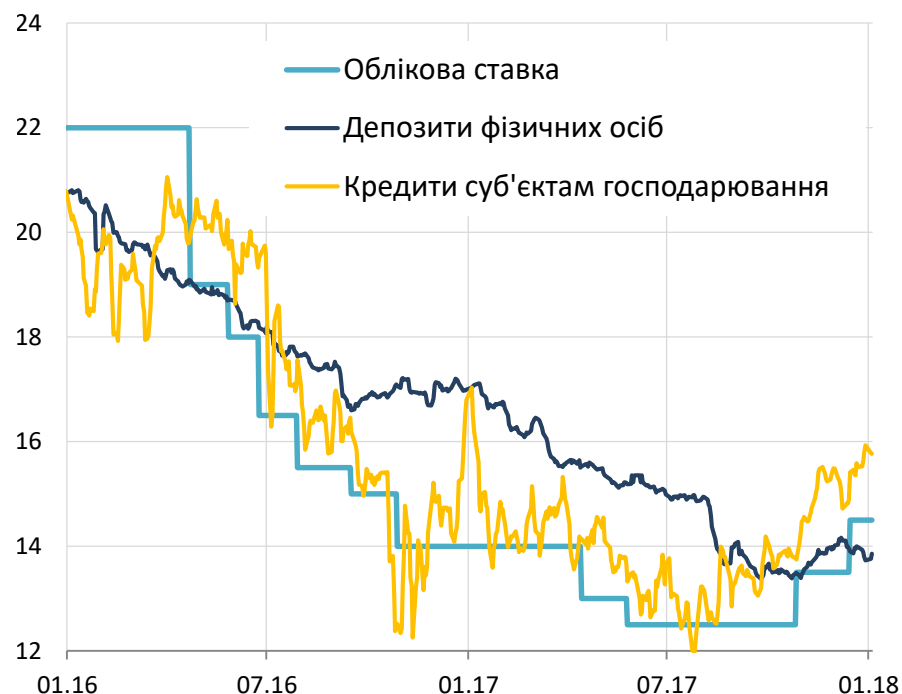
Рішення НБУ щодо ключової процентної ставки поступово транслюються в інші ринкові процентні ставки

Дохідність ОВДП на первинному ринку за окремими строками погашення, % річних

Джерело: НБУ (станом на 26.12.2017)

Ключова ставка, вартість нових кредитів та нових депозитів у гривні (5-ти денна ковзна), % річних

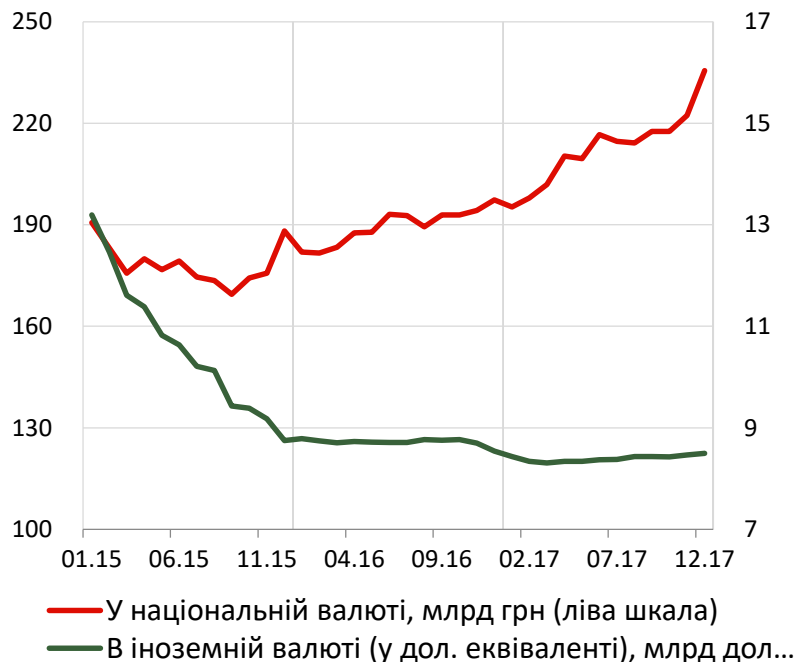

Джерело: НБУ (станом на 04.01.2018)

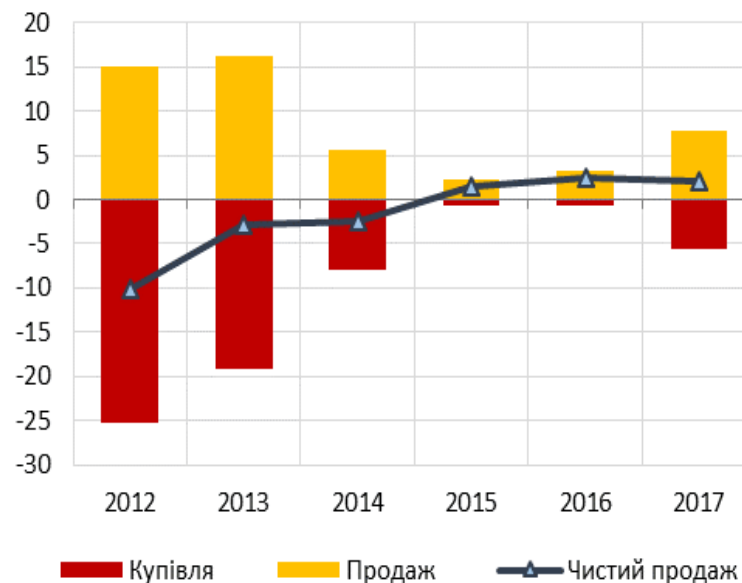

Високі процентні ставки – збільшення попиту на фінансові інструменти в національній валюті

Депозити домогосподарств (крім фізичних осіб-підприємців)

Операції населення з готівковою валютою, млрд дол США

Високі процентні ставки надавали перевагу національній валюті порівняно з іноземною:

- депозити повертались в банківську систему майже виключно в гривні
- обсяги продажу населенням готівкової іноземної валюти стабільно перевищують обсяги купівлі
- нерезиденти повернулись на ринок гривневих ОВДП

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Проведення НБУ жорсткої монетарної політики обмежувало тиск на обмінний курс гривні, що було одним з каналів стримування інфляції

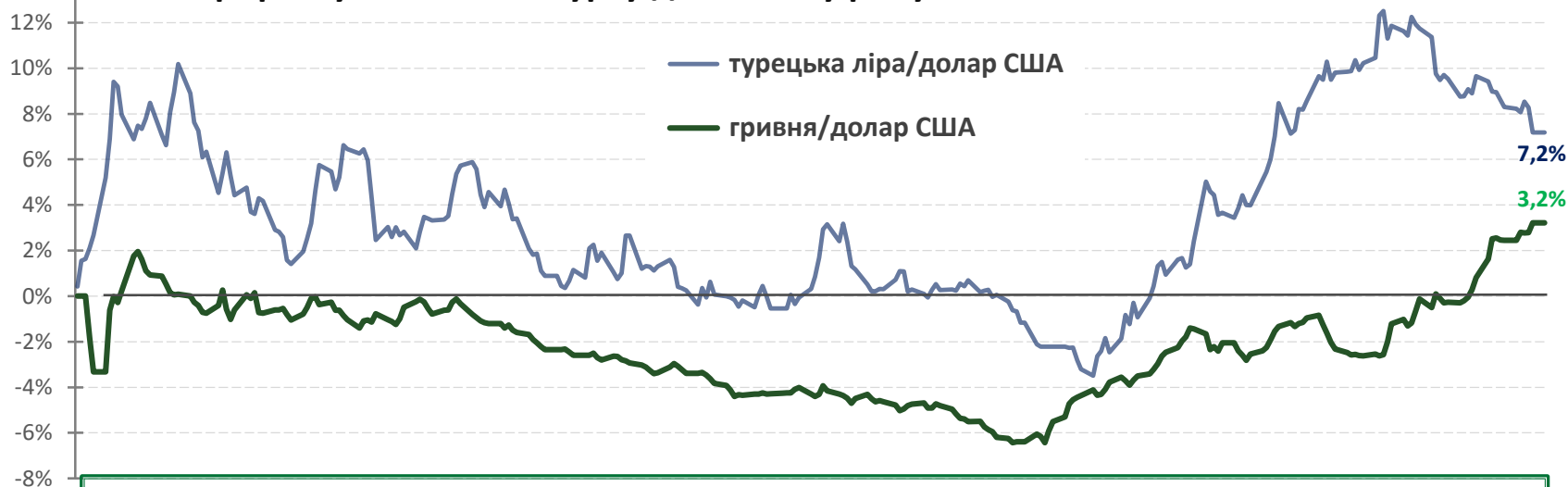
- ✓ сприятлива ситуація на фінансових і товарних ринках
- ✓ зростання переказів від трудових мігрантів

ключові фактори впливу на курс

- ✓ блокада на сході
- ✓ заборона транзиту
- ✓ відсутність протягом 2-ої половини року траншів від МВФ
- ✓ купівля іноземної валюти для поповнення міжнародних резервів (1.3 млрд дол США)

Темпи приросту обмінного курсу до початку року

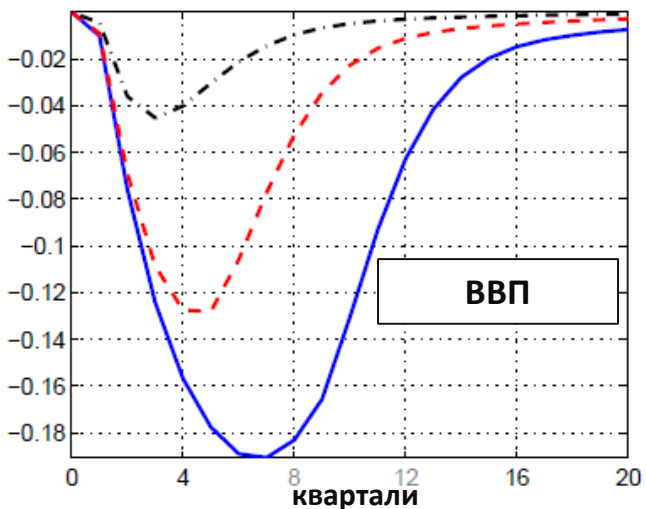
Для прикладу: Зволікання ЦБ Туреччини з підвищенням процентних ставок призвело до підвищення волатильності обмінного курсу ліри до долара США та більш значного знецінення за підсумками року

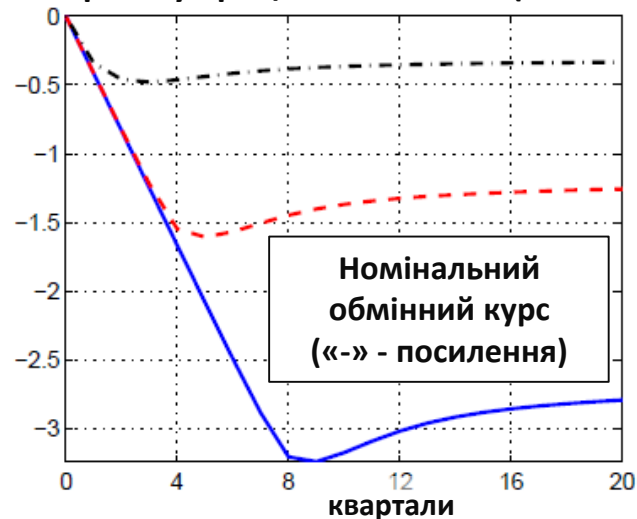

Наше бачення ефектів підвищення процентної ставки на інфляцію та ВВП протягом року чи двох

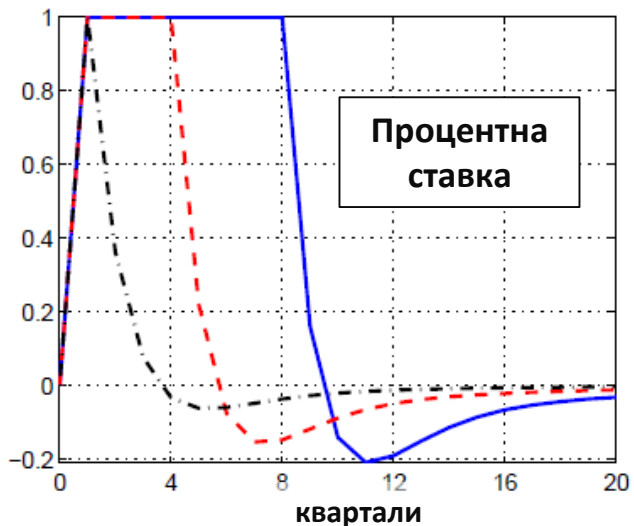
Попит тимчасово знижується у відповідь на жорсткішу монетарну політику

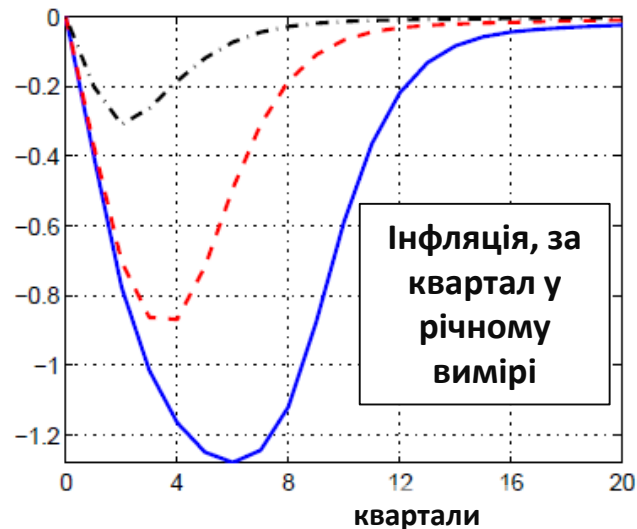
Курс посилюється внаслідок відхилення від паритету процентних ставок (на 3% за 2 роки)

ЦБ тимчасово підвищує ставку для зниження інфляції

Вища ставка тимчасово знижує інфляцію

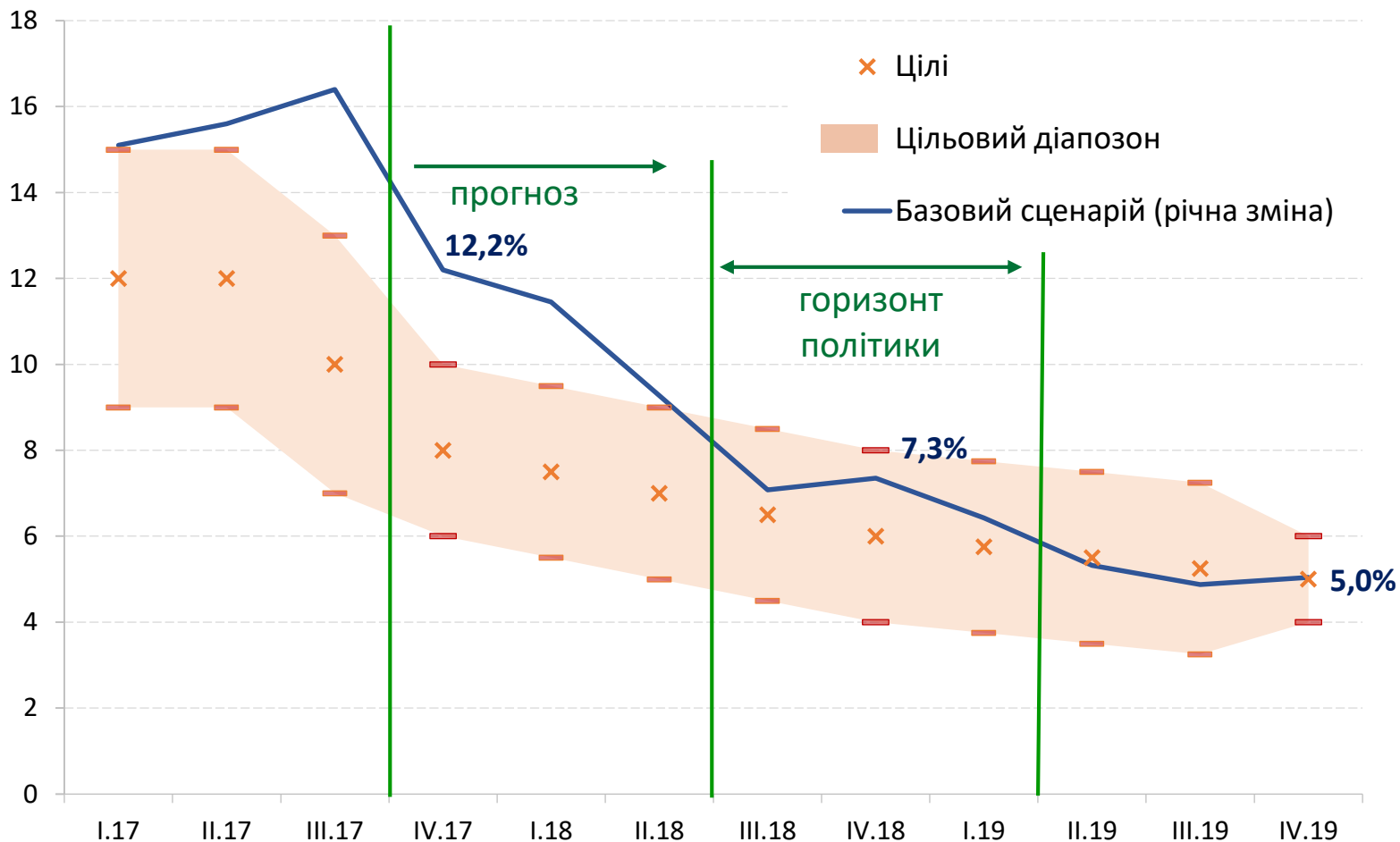

III. Майбутні виклики та можлива реакція Національного банку

Повернення інфляції до цільового рівня очікувалось у III кварталі 2018 року. Проте додаткові шоки можуть змістити часовий горизонт

Споживча інфляція, %

Джерело: Інфляційний звіт (жовтень 2017 року)

Виклик 1: Соціальні ініціативи несуть ризики підвищення інфляційного тиску, що вимагає реакції з боку монетарної політики

Чергове анонсоване **підвищення мінімальної зарплати** у 2018 році прискорюватиме інфляцію шляхом зростання виробничих затрат, проте сприятиме росту ВВП через підвищення споживчого попиту

Ефект підвищення зарплат			
Сценарій	S1	S2	S3
Мінімальна з/п, грн	4100 з 01.04	4100 з 01.07	4100 з 01.10
НБУ не реагує на новий шок			
ІСЦ, % *	(+0.7)	(+0.4)	(+0.2)
ВВП, %	(+0.3)	(+0.2)	(+0.1)
НБУ реагує на новий шок			
ІСЦ, % *	(+0.3)	(+0.2)	(+0.1)
ВВП, %	(+0.3)	(+0.2)	(+0.1)

* - на кінець року

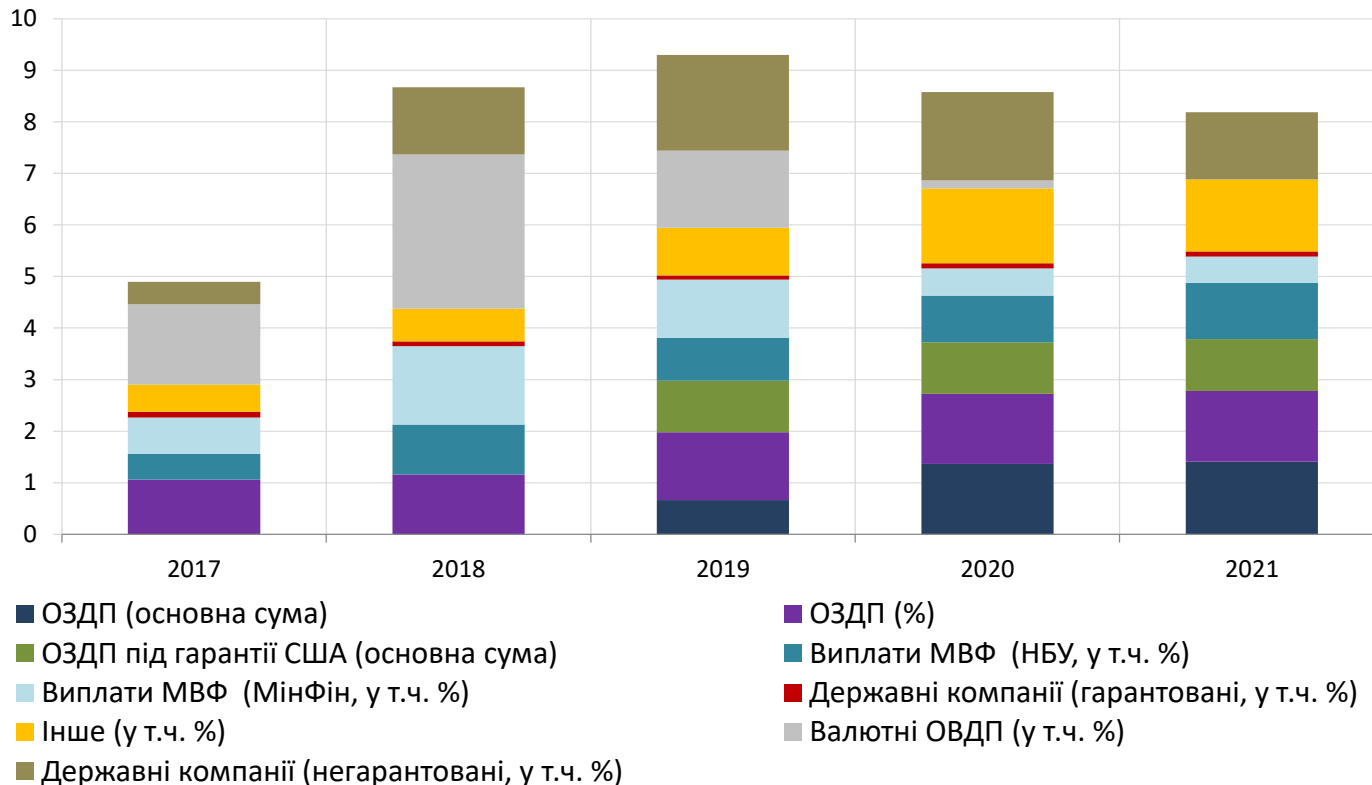

Джерело: власні розрахунки на основі даних Казначейства, Пенсійного фонду та ДССУ

Виклик №2: зовнішня вразливість і програма з МВФ

Виплати державного та квазідержавного боргу в іноземній валюті, млрд дол США

Джерело: МВФ, C-bonds, НБУ

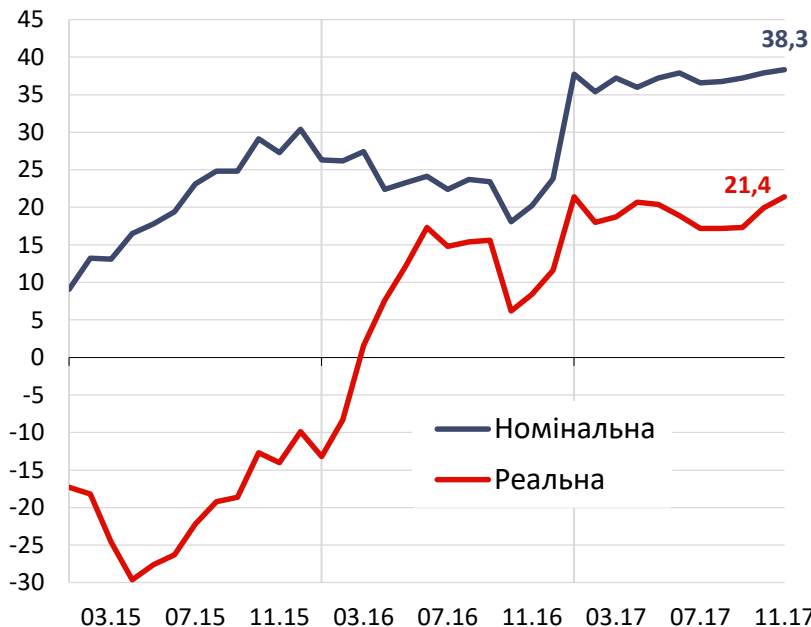
Починаючи з 2018 року виплати з погашення та обслуговування зовнішнього боргу значно збільшуються, досягаючи пікових значень у 2019-2020 рр.

Фінансування зобов'язань може ускладнитися у разі подальшої затримки надходження коштів за програмою EFF та від інших міжнародних організацій та зважаючи на помірний приплив приватного капіталу

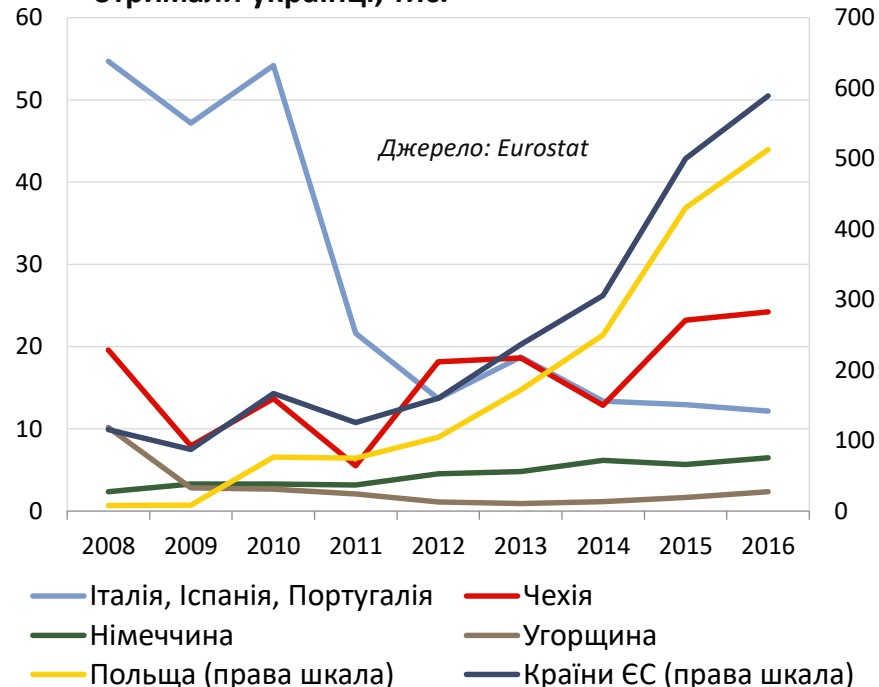
Виклик №3: високі темпи зростання заробітної плати на тлі міграції

Заробітна плата, % річна зміна

Джерело: ДССУ; розрахунки НБУ

Кількість дозволів на проживання в ЄС, що отримали українці, тис.

Джерело: Eurostat

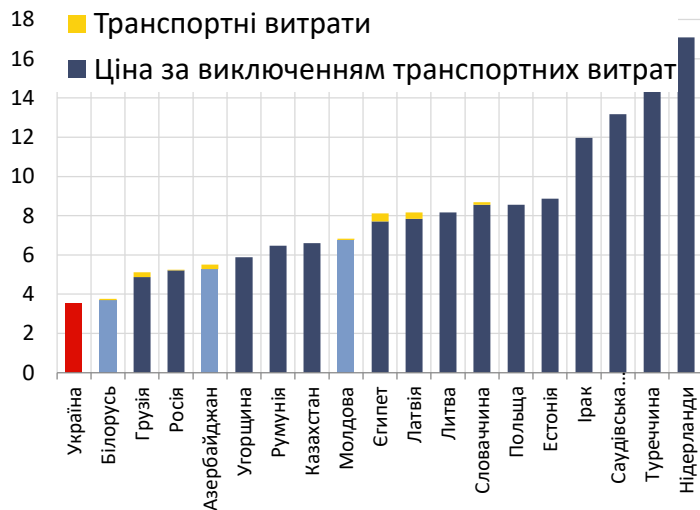
Окрім підвищення МЗП, однією з причин зростання середньої заробітної плати є зниження пропозиції робочої сили окремих спеціальностей через посилення її відтоку. Посилення трудової міграції є серйозним ризиком для розвитку економіки та створюватиме тиск на ціни:

- зменшення пропозиції робочої сили підвищуватиме конкуренцію серед працедавців із відповідним зростанням виробничих витрат
- зниження економічно активного населення, що зменшує рівень потенційного ВВП
- посилення тиску на ПФ, оскільки зменшується кількість платників пенсійних внесків

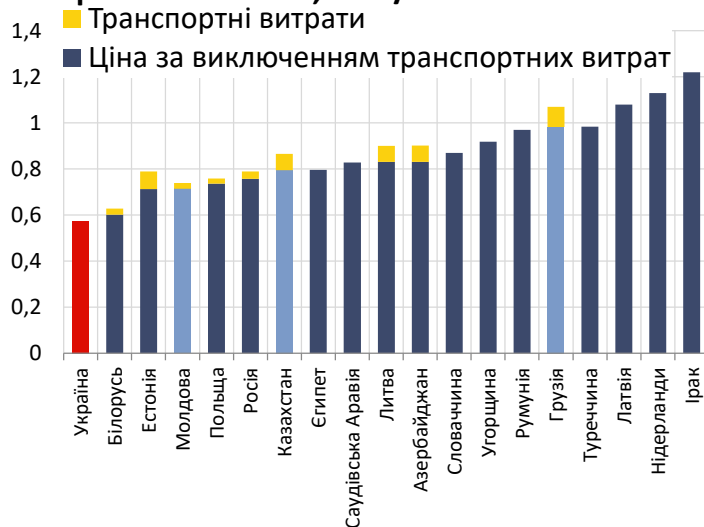

Виклик №4: швидка конвергенція цін на продовольчі товари до рівня цін торгових партнерів

Ціни на яловичину, EUR/кг

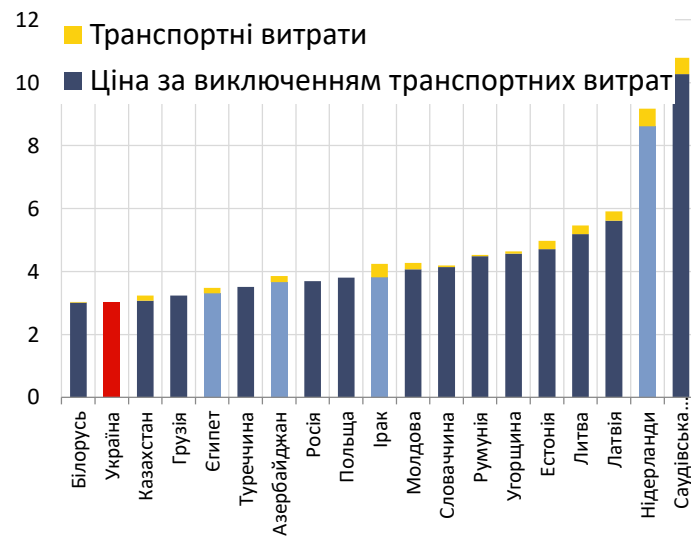
Ціни на молоко, EUR/л

В Україні ціни на більшість продуктів харчування, у тому числі на молочні та м'ясні продукти, все ще нижчі, ніж у сусідніх країнах, а також у торгових партнерів.

Значні обсяги експорту та недостатнє внутрішнє виробництво створює значні ризики різкої конвергенції внутрішніх цін до рівня цін торгових партнерів

Ціни на курячу грудку, EUR/кг

Транспортні витрати обчислюються на основі коефіцієнта маржі CIF-FOB для окремих продуктів та країн з бази даних OECD щодо міжнародних транспортних та страхових витрат на торгівлю товарами (останні доступні дані за 2014 рік)

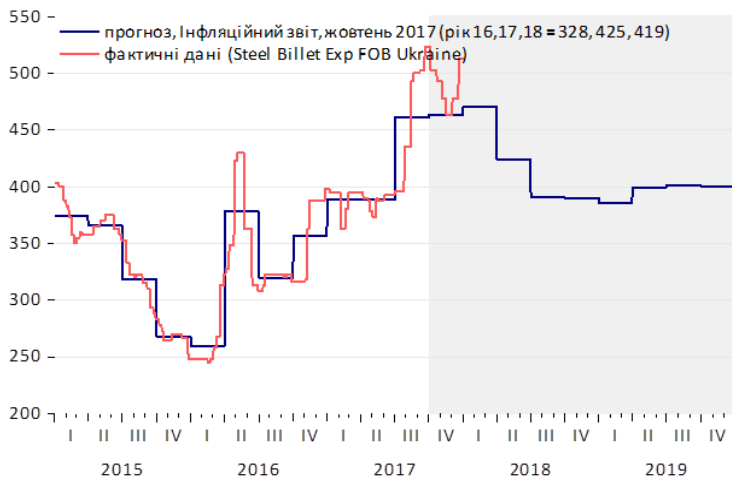
Джерело: інтернет-магазини відповідних країн станом на 11.12.17, ціни для Іраку від numbeo.com (середнє значення за останні 12 місяців)

Блакитним кольором виділено країни – імпортери зазначених видів української продукції

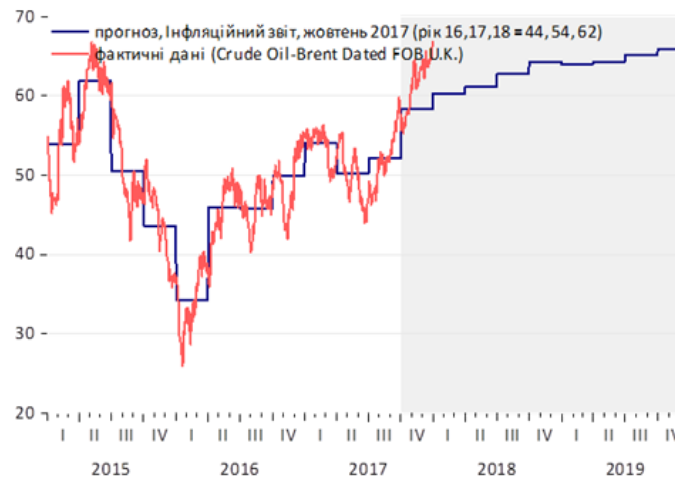

Виклик №5: економіка України (в т.ч. обмінний курс та інфляція) значно залежать від кон'юнктури глобальних товарних ринків

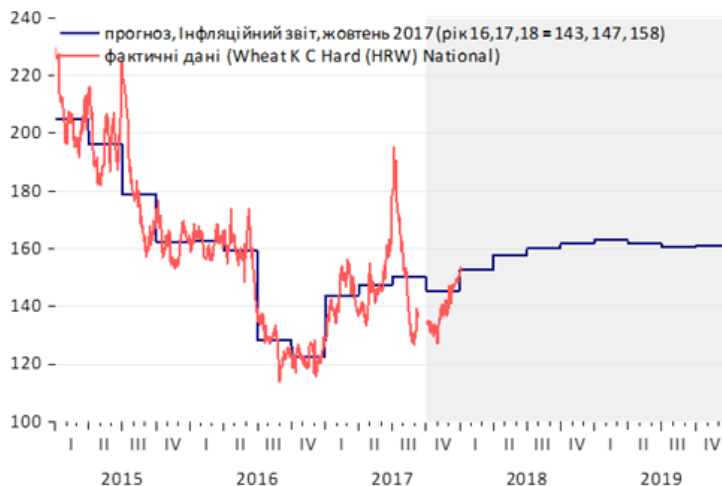
Світові ціни на сталь, дол./т.

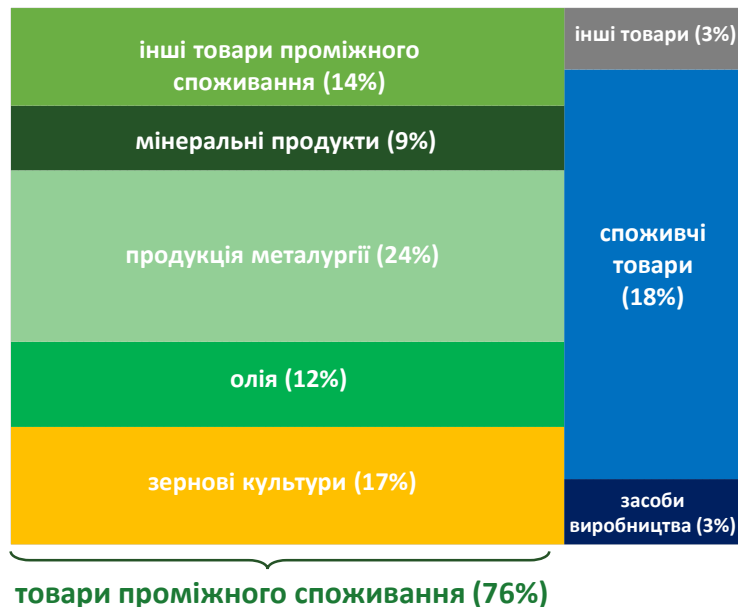
Ціна на нафту, Brent, \$ за бар.

Світові ціни на пшеницю, дол./т.

Структура експорту товарів за 10 місяців 2017 року

Політика НБУ за різних сценаріїв

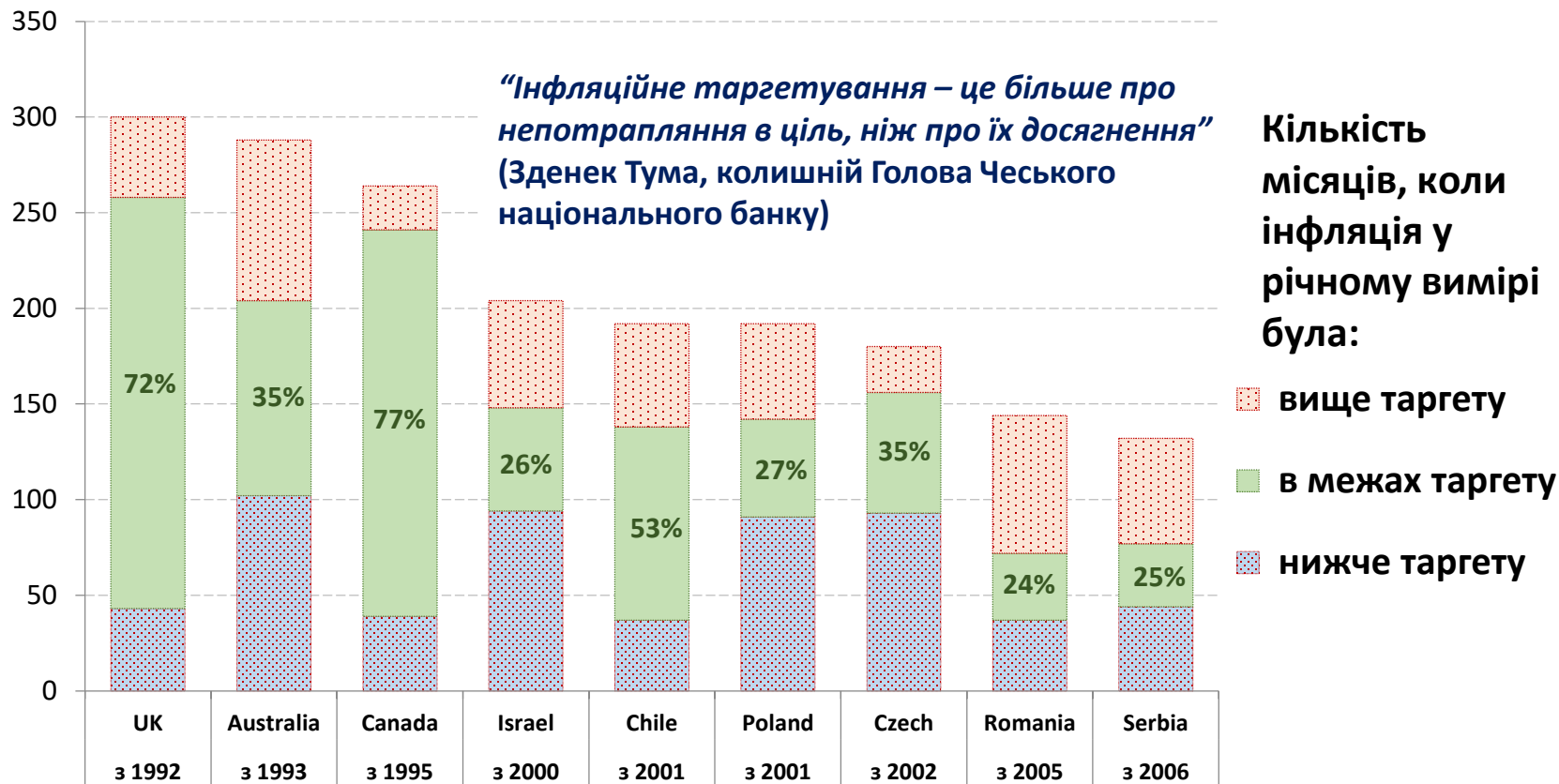
Сценарій	Результат (2018-2019)	Політика НБУ
Базовий <ul style="list-style-type: none"> - статус-кво на сході - проведення структурних реформ - подальша кооперація з міжнародними фінансовими організаціями	ВВП +3.2% +3.5% ІСЦ 7.3% 5.0%	Адмін. обмеження ↓ Процентна ставка ↓
Оптимістичний <ul style="list-style-type: none"> - нижчі світові ціни на енергоносії - вищі експортні ціни - притік капіталу	ВВП ↑ грн/дол ↓ ІСЦ ↓	Адмін. обмеження ↓↓ Процентна ставка ↓ (раніше)
Песимістичний <ul style="list-style-type: none"> - затримка програми МВФ - експансійна фіскальна політика (чергові вибори) - негативні шоки торгівлі	ВВП ↓ грн/дол ↑ ІСЦ ↑	Адмін. обмеження = Процентна ставка ↑

IV. Щодо незмінності цілей монетарної політики НБУ

Інфляційні шоки трапляються досить часто, тому центральні банки – таргетери інфляції часто не потрапляють у ціль

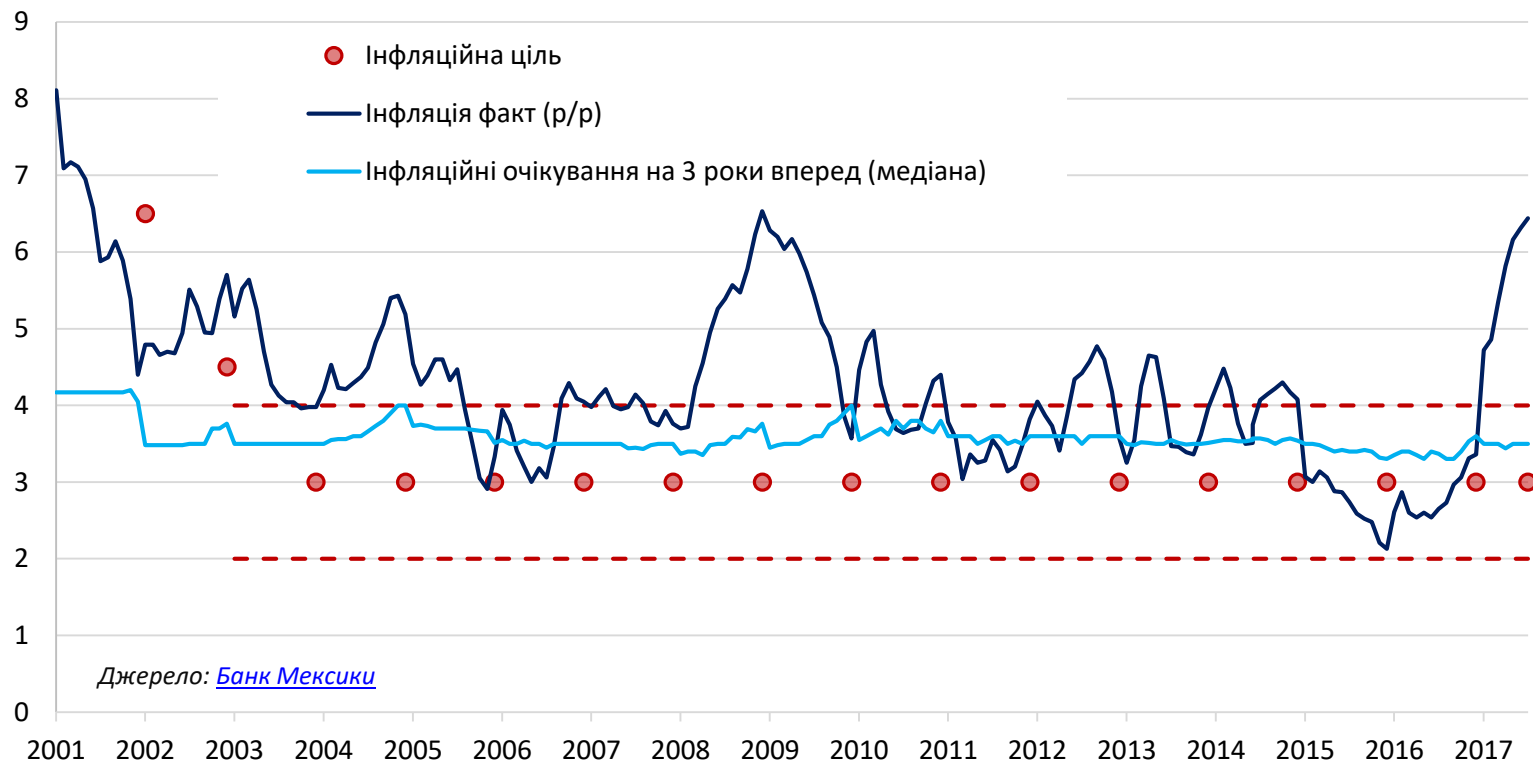

Центральні банки – таргетери інфляції відхиляються від цілі внаслідок впливу різних внутрішніх та зовнішніх чинників

Правильне проведення комунікацій з поясненням причин відхилення інфляції, обґрунтуванням періоду, упродовж якого інфляція повернеться до цілі, дозволяє зберігати довіру до монетарного режиму та дій ЦБ

За досягнення інфляційної цілі треба не переглядати їх, а змінювати політику. Досвід Мексики – незмінні цілі з інфляції

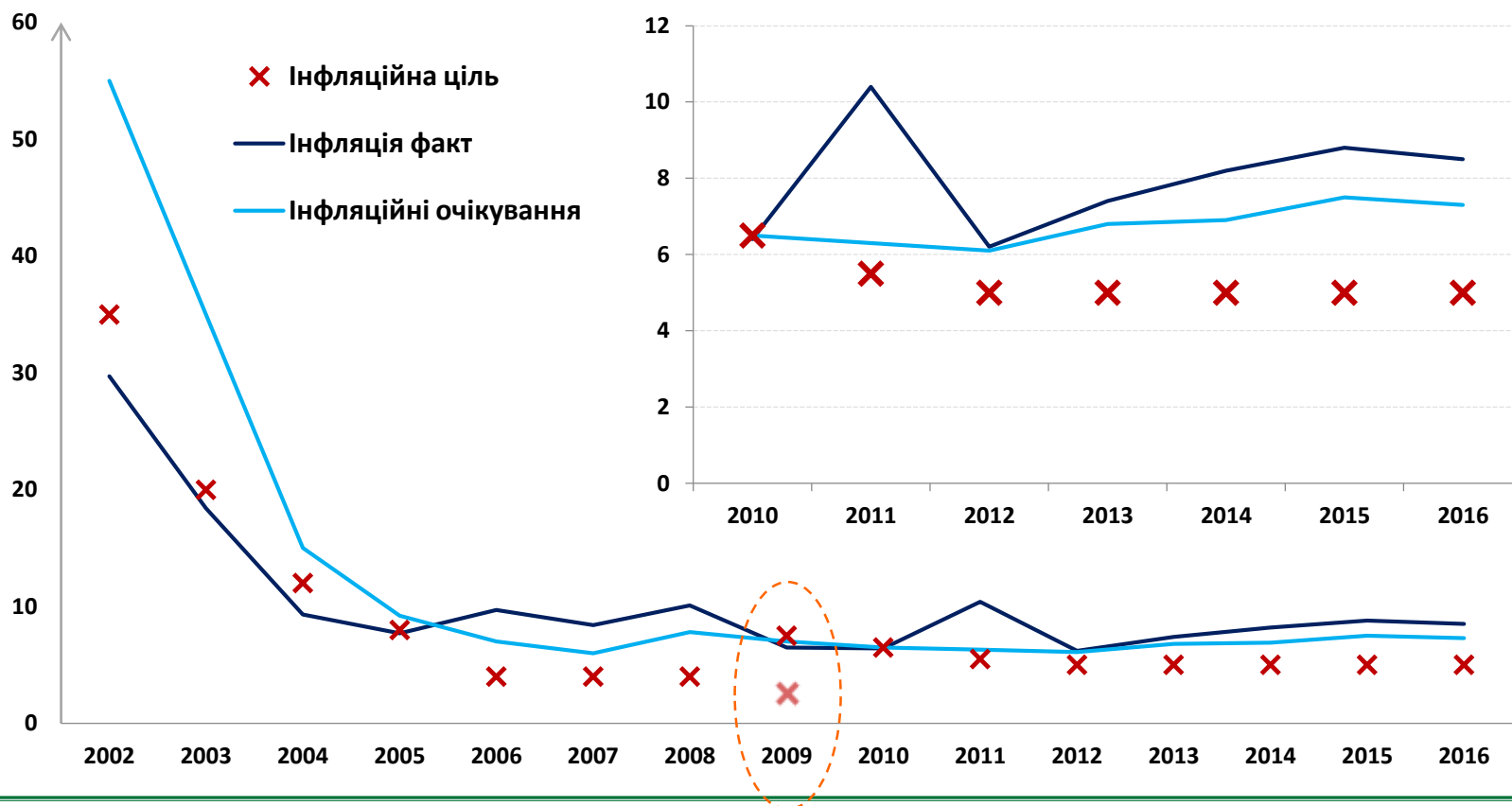

ЦБ Мексики у перші роки після переходу до інфляційного таргетування часто не «влучав» у ціль, але:

- послідовність монетарної політики сприяла зниженню інфляційних очікувань та їх наближенню до середньострокового таргету
- навіть після значних інфляційних сплесків довіра до політики допомагає швидко повернути інфляцію до цілі

Досвід Туреччини – перегляд цілі щодо інфляції

ЦБ Туреччини після декількох років не потрапляння у інфляційну ціль підвищив її, що мало такі наслідки:

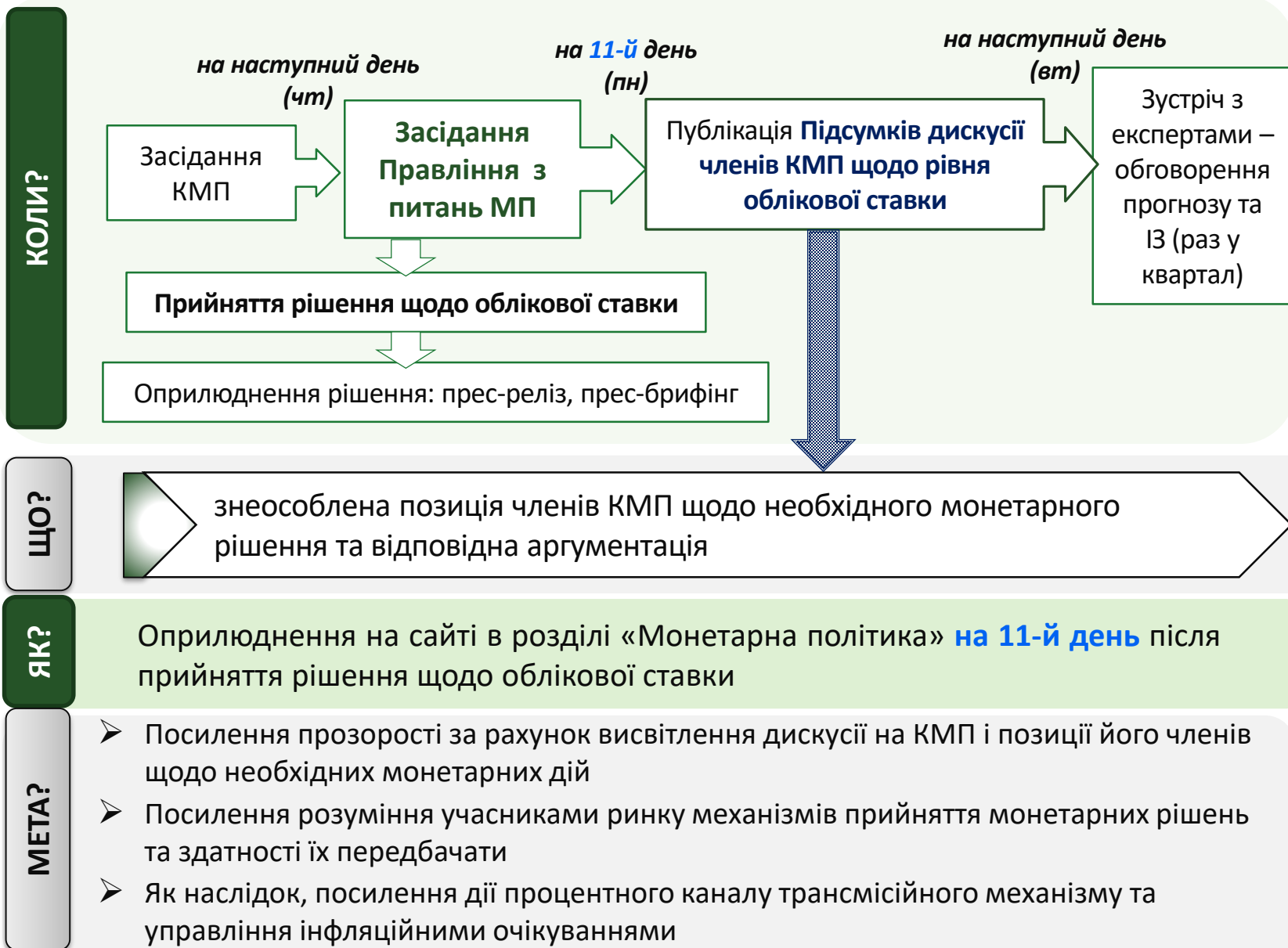
- перегляд цілі спричинив втрату контролю над очікуваннями – після інфляційних шоків вони залишаються вищими за ціль і продовжують зростати
- дестабілізація очікувань є однією з причин, чому ЦБ не може знизити інфляцію до таргета

V. Посилення прозорості в комунікаціях щодо рішень з монетарної політики

Анонс публікації документу «Підсумки дискусії членів КМП щодо рівня облікової ставки»

Висновки

- ❖ Інфляційне таргетування – не є панацеєю, проте безальтернативний монетарний режим, який дає можливість НБУ проводити відповідальну та прозору грошово-кредитну політику, націлену на забезпечення цінової стабільності
  - Інфляційне таргетування – колекція сучасних практик монетарної політики

- ❖ Проведення монетарної політики за режиму інфляційного таргетування – це прийняття рішень щодо монетарних інструментів (процентної ставки) для досягнення інфляцією цільового рівня на горизонті політики в умовах невизначеності
  - пріоритет довгострокових результатів над короткостроковими успіхами

  - врахування всієї можливої інформації, оптимальний вибір інструментів, компроміс між цілями (однак, **інфляція має повернутись до цілі на прийнятному горизонті політики!**)